

facienda bona opera majus in natura (quippe quæ ipsum ad benefaciendum inclinat) præsidium invenit, majoremque facilitatem, ac gustum sentit, unde tanta ad bene faciendum virtute, Deique amore, quanta ad malum eo, quod decet, modo ferendum non eget. Hinc sit, ut, quemadmodum spes crescit cum merito honorum operum, sic etiam crescat, multoque magis perficiatur per sanctam malorum poenæ tolerantiam. Quare homines justi pro magno Dei beneficio misericordique deputant, quod ipsis in hac vita poenas, ærumnasque immittat; neque tantum eas patienter (ad quod obligantur) sufferunt, sed plus quam teneantur, faciunt, hoc est, amant eas, sibi que spiritualiter gratulantur. Rursum crescit, quia per illas homo justus magis assimilatur Christo, qui propter nos passus est, et sic plus participat de ejus meritis, donis, gratiis, et favoribus, quibus, virtus, et bonæ vitæ meritum, et spes æternæ gloriæ amplius crescit. (*Ib.*, § 3.) Ita S. Leo Papa: Certa, inquit, atque secunda expectatio promissæ beatitudinis, ubi est participatio Dominicæ Passionis; (S. Leo., s. IX, quadr.) sicut Apostolus ait: *Si vitæ hujus afflictiones tribulationesque tolerant, Christo compatimur, et conglorificabimur.* Et alibi: *Patientia probationem, probatio vero spem, operatur.* Rom. v, 3.

Oratio fervens, et frequens: cum enim præcipuum spei nostræ fulcrum fundamentumque sit auxilium divinum, crescente hoc per continuam, qua petitur, orationem, crescit etiam valde spes ipsa, quæ in illo fundatur. Quod S. Augustinus monet his verbis: Spem tuam semper in Deo pone, et in quacunque re, quæ tibi occurrit, sive bona, sive mala, tam ut facias, quod bonum fuerit, quam ut feras, quod malum, dic semper Deo ex toto corde tuo, et pura sincereque cum intentione: *Dominè in adjutorium meum intende: ad adjuvandum me festina.* (Ps. LIX, 2.) Si vis salvari, stude hunc versiculum semper in corde tuo dicere, ne nunquam tibi inde excidat, cum hoc dormi, et cum hoc vigila: quasi diceret, cum hoc dormitum concede, et cum hoc expergiscere. S. Aug., s. I, jej. quadr.

Promissionem præmiorum ob oculos ponere; nam ex hac consideratione, inquit Magnus Basilius, nascebatur, quod sancti Martyres tam genere dedignarentur equuleum, tam fortiter aspersionem catastas, tam magnanime despicerent laminas, ipsam adeo mor-

tem pro nihilo putarent, ut qui non presentem poenam, sed futuram gloriam spectabant. Vide, quam eleganter hoc a magno Religione Patriarcha expressum: Pericula non respicit Martyr, coronas respicit, plagas non horret, sed præmia numerat, non videt liciores inferne flagellantes, sed Angelos superne lætis omnibus acclamantes imaginatur; non spectat ad temporalia pericula, sed ad præmiorum æternitatem. S. Basil., *homil. de Barl.*

Crédere quod Deus, qui dedit velle, daturus sit perficere, ut præclare Didaeus Nyssemus sequenti discursu ostendit: Digressus a socio suo Labano Jacob Patriarcha, postquam mutuam cum illo amicitiam instauraverat, et religioso juramento constabilerat, prosequatur iter suum; cumque vix aliquantum processisset, occurrerunt illi numerosi copiarum cœlestium spirituum, quales generosi et strenui milites; quos ut vidit, incredibili perfusus gaudio, aiebat: *Castra Dei sunt hæc; Genes. XXII, 2,* exercitus colorum sunt, inde hæc submissi, ut me teneantur; et firmo suo præsidio defendant, ut difficultates itineris submoverent, et per viam illum prolegerent, ac propugnarent. Priusquam enim ad patrem suum perveniret, multa illum expectabant pericula, quæ superaret, multa impedimenta, quæ vinceret. Animadvertendum hic, quod, iter illud Dei jussa suscepit, qui ei dixerat: *Revertere in terram patrum tuorum, et ad generationem tuam.* Genes. XXXI, 3, velat plures dixisset: Tempus est, ut parentes tuos consoleris, quare mando tibi, ut patriam repetas. Et quamquam aliquæ se offerant difficultates, quamquam impedimenta occurrant, et obstacula se obiciant, nil propterea metue, quia ego ero tecum, ego comitabor, custodiamque, ne quod a tergo te malum invadat, omnipotens dextera mea tum scutum erit, mea jussio tuus salvus conductus, quæ te ab omnibus tutabitur adversis, et periculis. Ubi enim ex mea auctoritate descendit præceptum, ibi ex mea potestate venit auxilium; et ubi mea voluntas jubet, ibi mea manus obsequendi vel adimit, vel minuit difficultatem. Nam si illi navarcho vela vento dare limenti, eo quod sævi maris furentes fluctus supremum exitum minarentur, Cæsar, quem vehebat, dixit, ut est apud Lucium Florum, l. IV, cap. II. *Quid times? Cæsarem vehis.* Quid trepidas, quid vereris conjicere navem in Oceanum, qui Cæsarem proxime ad manum habes, cujus unicus nu-

tas iratum placare mare, et omnem sedare tempestatem potest? Si hoc dixit homo (qui hoc titulo tantopere gloriabatur, quod Cæsar esset) et nauclerum mediculosum erigeret, cur formidat homo, qui immensum Deum vitæ comitem habet, et tutorem? Ero tecum. Age ergo, mi Jacob, et viam securus, intrépideque capesses, nam cum ad meum imperium iter suscipias, ego te liberum, inoffensum perducam, quo tendis, quantavis in te incursarint pericula. *Quid times? Deum vehis.* Infinitam imperantis Dei potestatem sociam viæ habes, proinde tutissimus vadis. Meo hortatu et mandato iter ingredieris prosperum, itaque futurum est, et felicem habiturum clausulam. Quando enim Dominus onus aliquod imponit, aut imperat opus, simul auxilium præbet et vires, quibus confici et absolvi possit, ministrat.

Frequens meditatio providentiæ diviniæ: vere enim, ut S. Hieronymus testatur, omnia providentia Dei gubernantur, et sæpe, quæ putatur poena, medicina est. Hinc recte S. Nilus: Non ora, ut fiant, quæ fieri velis, sed potius ora, sicut orare didicisti, ut fiat voluntas Dei in te. Quivis ergo merito cum S. Gregorio Nazianzeno dicat: Ego quidem exploratum habeo, apud summam rationem nihil rerum nostrarum expers rationis esse. *Ap. Drex. Heliot. l. V, c. VIII, § 3, cap. XXIX, de citat.*

Beata Virginis invocatio: hæc enim est Mater pulchræ dilectionis, et sanctæ spei: (*Ecc. XXIV, 24.*) Hinc ab Ecclesia quoque Mater misericordiæ, et spes nostra salutat. *In Antip. Sab. Reg.*

Puritatis conscientie studium: Si enim cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, inquit S. Joannes; (*I. Job. III, 21.*) hinc S. David monet: Spera in Domino, et fac bonitatem, et inhabitata terram, et pascaris in divitiis ejus. *Ps. XXXI, 3.*

Frequens memoria beneficiorum divinarum, præcipue Incarnationis, et Passionis: nam, ut recte S. Augustinus dixit: Ad erigendam spem nostram nihil convenientius fuit, quam quod demonstraret nobis Deus quantum nos diligeret; (*L. XIII, de Trin. x.*) atqui, ut sapienter Salvianus advertit, evidens est, quod super affectum filiorum nos Deus diligit, qui propter nos filio proprio non peperit, et quid plus addo? et hoc Filio justo, et hoc Filio unigenito, et hoc Filio Dei; et quid dici amplius potest? et hoc pro nobis, id est,

pro malis, pro impiissimis, pro iniquis. Quis hunc Dei erga nos amorem æstimare queat, nisi quod justitia Dei tanta est ut in eum aliquid injustum cadere non possit. *L. IV, de provid.*

Exemplorum veterum consideratio? scilicet quomodo jam olim populum suum ex Ægypto eduxerit: Josephum de cisterna, et carcere: Noe a diluvio: tres Pueros ex camino ignis ardentis: Daniele et lacu leonum: Susannam a morte liberavit; non enim mutavit Deus ingenium suum, sed novit nunc, sicut, et antea, pios eripere a tentationibus suis; ut S. Petrus loquitur. Hinc, et David teste: Deus legem posuit in Israel, quanta mandavit patribus nostris, nota facere ea filiis suis, ut cognoscat generatio altera. Filii, qui nascentur, et exurgent, et narrabunt filiis suis, ut ponant in Deo spem suam, et non obliviscantur operum Dei. *Ps. LXXVII, 5.*

ASCETICA.

Quatuor sunt præcipue, quæ de hac virtute Asceta bene apprehendere, aliisque inculcare debet: *Primum est, ut bene cognoscat naturam spei, et speciatim qualis sit ea certitudo, quæ plerumque ei attribuitur;* pro quo sciendum, duplicem esse certitudinem, de qua hic questio moveri potest. Prior divina vocatur, et est illa, quæ in divina revelatione fundatur; neque in hac vita sine specialissima Dei gratia haberi potest, uti Concilia, SS. Patres, et Theologi docent. Posterior est moralis, quæ omnem dubitationem, et metum prudentem excludit, qualem v. g. habemus nos catholici, quod a parentibus catholicis geniti sumus: quod existat India, Italia etc. etsi nihil horum viderimus, et hæc certitudo in sanctis hominibus reperiri solet, et hauritur ex sequentibus signis. (*Ariæ t. II, Theos. tr. III, ver. xxv.*) 1. Ex virtutis, et humilitatis præcipue studio, uti S. Gregorius testatur, dicens: Mens, quæ divino Spiritu impletur, habet evidentissima signa sua, virtutes scilicet, et humilitatem, quæ si utraque perfecte in una mente conveniunt, liquet, quod de presentia Sancti Spiritus testimonium ferat. (*L. I, Dial. 1.*) 2. Ex odio peccati; nam, teste S. Basilio, certo persuasus esse aliquis potest, Deum sibi peccata remississe, si affectionem animi in se esse animadvertit similem illius, qui dixit: Iniquitatem odio habui, et abominatus sum.

3. Ex charitate, et misericordia erga proximos: sic enim S. Augustinus pronuntiavit, dicens: Redeat unusquisque ad cor suum: si ibi invenerit charitatem fraternam, securus sit, quia transit a morte ad vitam. (S. BASIL. in qq. br. qu. 12, q. 296, tr. v. in Epist. Jo.) 4. Ex inimicorum dilectione, juxta S. Anselmum dicentem: Per hoc, quod Spiritus sanctus charitatem nobis infundit, quæ nos facit imitatores esse divinæ charitatis, ut diligamus inimicos nostros, evidenti testimonio declarat menti nostræ, nos esse filios Dei. (S. ANS. ad Rom. I.) 5. Ex eo, quod animæ habeat lumen in parte rationali, lætitiâ in parte concupiscibili, et pacem in parte irascibili; hæc enim certa esse indicia gratiæ infusæ, Alexander Alensis docet. ALENSI. p. 1, q. 71, n. 3, art. 2.

Alterum est, ut bene percipiat potissimum fundamentum, cui spes nostra inniti debet, quod est bonitas divina, uti Salomon monuit, dicens: Sentite de Domino in bonitate, et in simplicitate cordis quærite illum. (Sap. 1, 4.) Certe ipse Christus S. Mechthildi quondam revelavit, et dixit: Perplacet mihi videre homines confidentes de mea bonitate: talis enim quicumque est, et in hoc perseverat, singulariter enim in hac vita remunerabor, et in altera uberrimam ei mercedem conferam. Et quanto plus de me confidet, tanto plus etiam a me consequetur; impossibile enim est, ut, quod quis sancte de me credidit, et consequi speravit, non obtineat cum hoc ipsum ego promiserim. (Blos. 1. Menis spir.) Mihi igitur fidat, qui grandia a me expectat. Alias vero S. Gertrudi dixit: Fiducia illa, quam homo in me solo collocat, credendo, posse, scire, et velle ipsum fiducialiter juvare in omnibus, cor mihi transfigit, tantamque pietati meæ violentiam facit, ut non possim non ei gratificari, et manus porrigere ob gustum, quem ex eo quod totus a me pendeat, capio. Et merito, si enim artifex, qui opus aliquod præcipuum ad artem suam, et ingenium in eo ostendendum fecit, cupit illi suam perfectionem dare, cavetque sedulo, ne quis dicto vel facto male id tractet et si forte detrimentum passum est, omni modo restaurare studet; quanto minus Deus patitur, ut homo, in quo omnem suum amorem, et sapientiam ostendit, non pereat, sed omnem perfectionem acquirat? *Ibid.*

Tertium est, ut solidam sciât præxim spei exercendæ, quæ quidem in eo consistit, ut

semper filialis cum illa timore conjungatur; ut nam, S. Bernardus ait, cum timore spes magnum habet meritum: cum hoc metu fructuose speratur. (Serm. xv, in Ps. qui habitat.) Etsi autem is ipse timor firmissima quædam, et efficax materia spei; cum etiam, Salomone teste, in timore sit fiducia fortitudinis. (Prov. xiv, 26.) Hinc S. Aug. Fratres in Eremo adhortatur: Eia, Fratres, inquit, hanc amate, hanc tenete, non tamen sine timore, quia qui sperat, et non timet, negligens est; qui autem timet, et non sperat, depressus est, et descendit in profundum quasi lapis. (Serm. xiii, ad Frat. in Eremo.) Merito ergo, ut S. David ait: Beneplacitum est Domino super timentes eum, et in eis, qui sperant super misericordia ejus. (Ps. cxlvi, 41.)

Quartum est, ut bene discat explicare, et resolvere dubium, an justis eo usque spes crescere possit in hac vita, ut eos certos de salute efficiat? ad quod dubium malo alienis Francisci Arie, quam propriis meis verbis, respondere. Sic ergo ille propositam questionem resolvit: Quamquam verum sit ut sacra littera, et communisque Sanctorum doctrina habet, et sacra Concilia definierunt, hujus gratiæ, ac misericordiæ Dei sine speciali et evidenti revelatione, non posse hominem habere tantam certitudinem, quanta est ea, quam fides divina in anima gignit fundatam in divina revelatione, toti Ecclesiæ aut aliquibus hominibus justis in particulari facto; nec quantam evidentia rationis, humanum intellectum convincens, efficit; tamen, sicut iidem Sancti, et experientia testatur, ipsaque divina docet Scriptura, potest homo justus tantam hujus gratiæ, ac doni Dei certitudinem habere, ut omnem ei dubitationem, metumque eximat; quemadmodum videmus in multis casibus humana testimonia facere, quæ tantam generant certitudinem, ut omnem dubitationem tollant. Cujusmodi certitudo est, quam homines habent, quod sit Italia, et Græcia, et India; licet has provincias propriis oculis non viderint, sed solum ita persuasum habeant ex communi omnium, qui eas viderunt sermone. Similemque certitudinem, quæ eos dubitare non sinit, habent, quod sint catholicorum parentum filii, quodque in tali civitate nati; nam licet ipsi, utpote cum nascerentur infantes ex se, iudicium de hac referre non possint, ex communi tamen multorum, qui eos nasci viderunt, fama, cre-

dunt citra ullam dubitationem, tali se matre, et in tali civitate natos esse. Quemadmodum igitur humana testimonia sufficient ad faciendam hujusmodi certitudinem, sic etiam testimonia divina ad eandem certitudinem gignendam efficaciam sunt. Et quamquam certitudinis istius causa divina est, nempe viva spes, ceteraque testimonia, quæ Spiritus Sanctus in cordibus operatur, quam ob rem aliqua ratione divina certitudo dici potest, tamen quia dependet etiam a conjecturis, signisque humanis, quæ sunt bonæ operationes interiores, et exteriores liberi arbitrii, quæ cum Dei dona sint, hominis etiam sunt opera, et propter similitudinem, quam cum humana certitudine habent, dicitur certitudo moralis. Divina testimonia, parata, acquisitaque bonorum operum exercitio, patientia in adversis, et oratione quæ hanc certitudinem efficiunt, sunt ista: ingens peccatorum odium et horror, quem homo in suo corde sentit, firmissimum propositum non offendendi Deum ob ullam rem hujus mundi, a longo tempore nihil deliberate contra Dei voluntatem peccasse, licet enim multa venialia peccata per hebdomadam, adeoque per diem ex fragilitate et incuria commiserit, nullum tamen commisit advertenter, et deliberate; sentire in corde suo magnum erga proximos, etiam inimicos, a quibus injurias accepit, amorem; hæc magna sunt testimonia gratiæ in anima, et bona signa, ipsum in bono cepto perseveraturum. Alia specialiora testimonia sunt: amor experimentalis Dei, ingens ac continuum desiderium placendi ipsi, deque hoc exilio, ad videndum eum, perfectæque amandum, exeundi; facilitas, et suavitas in domandis passionibus, et divinis præceptis servandis; contemptus sui ipsius, omniumque rerum temporalium; donum contemplationis; pax, et quies spiritualis, si valde magna sit, et abundans, quam Isaias flumini comparat, et S. Paulus ait, tam magnum, et supernaturale donum Dei esse, ut illud intelligere, ac ponderare, omnem creatum intellectum hominum et Angelorum exsuperet; ac denique lætitia spiritualis admiranda, quam Deus justorum animabus communicat, de qua Sapiens dicit, esse quasi jugo convivium spirituale, quod suaviter recreat, et delicate pascit animas, quas Deus per illam visitat, et quam S. Petrus vocat inenarrabilem, et glorificatam, id est, habentem

aliquam similitudinem cum gaudio et gloria beatorum. Hæc sunt divina testimonia, quæ dat Spiritus Sanctus justorum cordibus, quæ notitiam, ac spem certam pariunt, quod homo in gratia sit, et salvandus. (Ariat. Theol. t. II, tr. III, xxv.) Hanc ipsam doctrinam etiam SS. Patres passim confirmant, et in primis S. Greg. : Mens, inquit, quæ divino Spiritu impletur, habet evidentissima signa sua, virtutes scilicet, et humilitatem; quæ si utraque perfecte in una mente conveniunt, liquet, quod de presentia Sancti Spiritus testimonium ferat. (S. GREG. I. I. Dial. I.) S. Basilius certo, ait, persuasus esse aliquis potest, Deum sibi peccata remississe, si affectionem animi in se esse animadvertit similem illius, qui dixit: *Iniquitatem odio habui, et abominatus sum.* (S. BAS. in qq. brev. qu. 12, p. 296.) S. Cyrillus: Qui omni virtute, ait, mentem suam purgarunt, Spiritus Sancti illuminatione recepta, oculis animi habitantem in ipsis Deum videbunt. (S. CYRILL. I. X, in Joan. III.) S. Aug. : Redeat, inquit, unusquisque ad cor suum; si ibi invenerit charitatem fraternam, securus sit, quia transit a culpæ morte ad gratiæ vitam. (S. AUG. tr. v. in epist. Jo.) S. Anselmus: Per hoc, inquit, quod Spiritus Sanctus charitatem nobis infudit, quæ nos facit imitatores esse divinæ bonitatis, ut diligamus inimicos nostros, evidenti testimonio declarat menti nostræ, nos esse filios Dei. (S. ANSEL. ad Rom. v.) S. Bern. ait: Si sensero mihi aperiri sensum, ut intelligam Scripturas, aut infuso lumine desuper relevari mysteria, non ambigo Sponsum in anima mea adesse. Quod si se pariter infuderit humilis quadam, sed pinguis intimæ adspersionis devotio, quæ odium vanitatis mundi in me generet, ac contemptum, tunc æternum Patrem in anima mea adesse non dubito. Intelligit Sanctus de certitudine morali, quæ animam quietam, serenamque facit, et dubiis ipsam turbantibus, affligentibusque liberat. (S. BERN. serm. lxxix, in Cant.) Doctor Alexander Alensis quoque docet, certum experimentum esse, quod anima habeat gratiam a Deo infusam, quando habet lumen in parte rationali, lætitiâ in parte concupiscibili, et pacem in parte irascibili. Intelligens, ut se ipse explicat, de morali certitudine, quæ in anima justæ experientiam parit, quod in se signa, effectusque gratiæ habeat, præsertim lætitiâ, et pa-

cem spiritualem, quæ sunt divini amoris excellentissimi effectus. *Alensi* p. 3, qu. 71, membr. III, art. II.

CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Ex occasione thematis : *Confugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus animæ tutam, ac firmam* : (HEB. VI, 19.) potest natura, et utilitas spei explicari. Et in priori quidem parte natura ejus per comparationem cum anchora explicari. Nam sicut anchora debet esse ex ferro, ita spes quoque firma, ac solida esse debet, ut pote bonitati, et fidelitati Dei innixa. Deinde sicut anchora habet duas laterales cuspides ; ita spes quoque duabus virtutibus sociata esse debet, nimirum timore Dei, et longanimitate. Denique, sicut anchora a fune dependere debet, sicque in immo mare demitti ; ita spes quoque funiculo charitatis divinæ juncta esse debet, sicque immenso mari bonitatis divinæ infigi. In posteriori parte ostendatur finis, et fructus hujus anchoræ, scilicet ut navem cordis nostri a fluctibus variarum tentationum, et tribulationum illasam servet, id quod variis auctoritatibus, et exemplis supra citatis facile demonstrari potest.

Ex occasione thematis : *Spera in Domino, et fac bonitatem, et pascere in divitiis ejus* : (Ps. xxxv, 3.) ostendi possunt tria præcipua capita, in quibus tota spei exercendæ ratio, et praxis consistunt. Nempe 1. *Causa sperandi* : quas tacite indicare voluit S. David, dum sperare nos in Domino jubet, non quocumque, sed tali, qui ob summam sapientiam sciat, et ob infinitam omnipotentiam possit, et ob bonitatem infinitam velit suos servos juvare. 2. *Modus sperandi*, scilicet ut ita speretur, ut tamen se quis per observationem mandatorum dignum efficiat, qui exaudiat. Hinc S. David dixit : Spera in Domino, et fac bonitatem. 3. *Fructus, et effectus spei*, qui indicantur illis verbis : Et pascere in divitiis ejus : nam per verbum *pascere*, indicatur abundantia liberalitatisque divinæ beneficentiæ : per divitias autem significatur varietas, ac præstantia donorum, quæ per spem obtinentur ; ut enim per divitias omnia acquirere, aut emere possumus, ita per spem omnia, quæ animus desiderat, ipsam videlicet beatitudinem, obtinere possumus.

Ex occasione thematis : *Fiat misericordia tua super nos, quemadmodum speravimus in te* : (Ps. xxxii, 22.) explicetur præcipuus fructus spei, efficacia scilicet ad dona celestia a Deo impetranda. Eum in finem ostendatur 1. quod merito illa a SS. Patribus vasi comparetur, quod quo capacius ad Deum attulerimus, tanto plura ab eo beneficia accipiemus, idque triplici exemplo, e S. Scriptura petito, probetur, quarum primum princeps Synagogæ offert, qui, quia credidit quidem, filiam suam a Christo suscitari potest, sed manuum dumtaxat impositione, non aliter etiam filie resuscitationem impetravit. (MATTH. IX, 18.) Alterum a muliere menstrui duodecennem fluxum passa petitur, quæ, sicut crederat, solo fimbriæ vestimenti tactu sanari posse, ita hoc etiam, et non alio medio, sanitatem obtinuit. (Ibid. 20.) Tertium vero Centurio præbuit, qui uti solo verbo puerum suum sanari posse credidit, ita audivit quoque, a Christo ; Vade, et sicut credidisti, fiat tibi. (Jo. viii, 6.) 2. Ostendatur, quam æquum sit, ut amplissimam quisque fiduciam erga Deum concipiat ; si enim princeps quidam thesauro aperto cuius potestatem faceret tantum inde divitiarum auferendi, quantum vas, aut sacens ab ipso allatus caperet, an non capacissimum quisque saccum afferre studeret? quanto magis ergo ad divitias celestes participandas vas fiduciæ amplissimum Deo offerendum erit, avendumque sedulo, ne pertusum fiat, ut foret, si spes nostra charitatis juncta non foret, tunc enim vere impleteretur illud Aggæi : Qui mercedem congregavit, misit eas in sacculum pertusum. *Cap. i, 6.*

Ex occasione thematis : *Querite primum regnum Dei, et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis* : (MATTH. VI, 33.) comparari potest hæc sententia litteris consensualibus petitis, et earum præstantia ex triplici capite, ex quo litteras consuales plerumque estimare solemus, demonstrari. 1. Ex quantitate in iis promissa (hæc omnia adjicientur vobis, nulla re excepta), et levitate mutæ obligationis, nempe, ut quæratur justitia, id est, observatio mandatorum, quæ, teste S. Joanne, gravia non sunt, sed vere jugum suave, et onus leve. (III. Jo. v, 3.) 2. Ex parte dantis, qui et potest dare, quod promisit ob omnipotentiam, et vult propter fidelitatem id, quod exemplis ex utroque testamento petitis facile probari potest, ut adeo merito Eccle-

siasticus dixerit : Respicite, filii, nationes hominum, et scitote, quia nullus speravit in Domino, et confusus est, quis invocavit illum, et desepxit illum? (Ecc. II, 14.) 3. Ex septem sigillis appensis, id est septem titulis, propter quos merito sperare quis justus potest, Deum illi omnia necessaria provisorum, quorum primus est, quod sit homo creatura ex omnibus in terra existentibus nobilissima, propter quam ipsum mundum creavit ; si ergo Deus lilia sic vestit, et aves, aliasque creaturas sic nutrit, quæ sunt mancipia hominis, quanto magis ipsum hominem velut eorum dominum non derelinquet? Secundus, quod sit ovis pretio sanguinis Christi empta, et postquam perditam fuerat, tam solite quæsit, et empta. Si ergo pastores ovibus etiam non suis pascua cum laeta cura quærunt, quis summum et optimum Pastorem suum, et tanto pretio constantibus ovibus non similem charitatem exhibiturum credat? Tertius est, quod sit *christianus* ; si enim Israelitis, et turbis se sequentibus tam liberaliter manna, et panem olim obtulit, an non de Christianis, qui veri Israelite sunt, et gressu mentis potius quam corporis eum sequuntur, idem beneficium magis sperabimus? ideo nempe dixit in Evangelio : Nolite solliciti esse etc. hæc enim omnia Gentes, qui Deum, et promissiones ejus ignorant, aut non credunt, inquirere solent. (Math. xxv, 23.) Quartus, est quod sit *servus Dei* ; si ergo jam olim promisit, se servum suum super omnia bona constituturum : (Jo. xvii, 23.) quanto minus temporalia, velut minimam eorum partem negabit? an, non dixit : volo, ut ubi ego sum, sint et illi mecum. (Jo. xv, 23.) Quintus, quod sit *amicus ejus* : si ergo Apostolis dixit : Vos amici mei estis, si feceritis, quæ ego præcipio vobis. (Luc. xxii, 39.) Et alibi : Vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis. Et ego dispono vobis regnum, sicut disposuit mihi Pater meus, ut edatis, et bibatis super mensam meam in regno meo. (Ibid. 35.) Et iterum : Quando misi vos sine sacculo, et pera, nunquid aliquid defuit vobis? cur non aliis suis amicis idem præstet? Sextus, quod sit *filius* : si ergo vos, cum sitis mali, nostis bona dare filiis vestris, quanto magis Pater vester, qui in coelis est, dabit spiritum bonum aliaque bona petentibus se. (Math. II, 14.) Septimus quod sit *sponsa* : quis autem sponsam dilectam regis etiam terreni umquam ab eo desertam audivit?

annon Assuerus Estheri dixit : Etsi dimidium regni petieris, dabitur tibi? quanto magis, si victum tantum petisisset, negaturus non fuisset? An autem credi poterit, Deum passurum, ut liberalitate a rege terreno vincatur? an sponsæ negabit, quod inimicis tam liberaliter concedit? Ex his inferantur sequentia corollaria : 1. Quam male agant, et imprudenter ii, qui litteras has vel non procurant, vel procuratas abjiciunt, vel abjectas non statim recuperare satagunt. 2. Quam male agant divites, in divitiis suis sperando, pauperes vero, litteras has negligendo, quæ sunt efficacius, facilis, et securius medicum necessaria impetrandi. 3. Quam stulte agant parentes, laborando, ut filiis suis copiosa patrimonialia relinquunt, et non potius procurando has litteras, ut dicere illis cum Tobia possent : Fili mi, pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus si timuerimus Deum, et recesserimus ab omni peccato, et fecerimus bene. *Thob. IV, 23.*

Ex occasione thematis : *Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo* : (Prov. III, 5.) possunt explicari motiva ad spem nostram in Deum excitandam. Et 1. quidem, si *supra nos* convertamur ad Deum, offert se titulus Dei summe boni, Patris amantissimi, Benefactoris maximi. Item Patrocinia B. V. et Sanctorum. 2. *Infra nos* desperationis barathrum, locus omnium miseriarum, et quidem perpetuarum. 3. *Extra nos* tot exempla eorum, qui Dei fidelitatem, et liberalitatem sunt experti. 4. *Infra nos* : propriam impotentiam, et necessitatem, quæ merito nos recurrere cogit ad eum, a quo omne datum optimum, et omne donum perfectum descendit. Quæ omnia motiva fatis explicata videri possunt apud Fabr. conc. 6. in Dom. 48, post Pent.

Ex occasione thematis : *Mihi adherere Deo bonum est, et ponere in Domino spem meam* : (Ps. lxxii, 7.) explicari possunt tria præcipua incitamenta spei, quæ S. Bernardus sequentia indicavit : Tria considero, in quibus spes mea tota consistit, charitatem adoptionis, veritatem promissionis, potestatem redemptionis. (Ser. III, de VII pan.) Primum ergo explicetur per media, quibus adoptionem illam procuravit ; præstantiam, nempe per Incarnationem, Passionem, sacramentorum institutionem, Alterum declarat tum per sententiam S. Pauli dicentis : In quo abundantius volens Deus ostendere pollicitationis hæreditibus immobilitatem consilii sui, inter-

posuit iururandum, ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem : tum ab ipsa experientia, qua habetur, nullum, qui in Deo speravit, confusus esse, meritoque S. David dixerit : Junior fui, etenim senui, et non vidi justum derelictum. (Ps. xxxviii, 23.) Et iterum : Time Deum omnes Sancti ejus, quoniam non est inopia timentibus eum. (Ps. xxxiii, 5.) Tertium probetur tum ex ipso Dei testimonio, dicentis : Numquid mihi difficile erit omne verbum : (Jer. xxii, 27.) tum Angeli pronunciantis : Numquid Deo quidquam est difficile : (Genes. xviii, 14.) tum ipsa experientia, qua habemus, ipsum totum mundum solo verbo creasse, et etiamnum omnia viventia pascere.

Ex occasione thematis : *Nolite amittere confidentiam, qua magnam habet remunerationem* : (Heb. x, 23.) potest explicari remuneratio spei, eumque in finem usurpari illa S. Bernardi sententia : Dicit Fides : Parata sunt magna, inexcogitabilia bona a Deo fidelibus suis (Se. ix, super Psal. Qui habitat.) (ubi breviter explicatur beatitudinis natura, et præstantia) dicit spes : mihi illa servantur, ubi explicantur tituli, ob quos sperare quis merito possit, se beatitudinem consequuturum, quales in Zodiaco P. Hieremie Drexellii, et aliis reperiuntur, nam tertia quidem charitas, curro ego, ait, ad illa; per hanc enim anima appropinquat, et unitur Deo, atque adeo speratam beatitudinem acquirit; quæ singula proin fusius erunt explicanda.

Ex occasione ejusdem thematis solvi, et refutari possunt objectiones, quæ plerumque homines a spe retrahere solent, quales præ reliquis sunt. 1. Indignitas nostra; cui tamen opponatur dignitas meritorum Christi, et necessitas nostra, unde dicere possumus, quod rustici de sacro epulo usurpare consueverunt; 2. Experientia, tot pauperes et miseros oculis nostris obiciens; cui occurratur, ostendendo rationes, cur Deus tot pauperes in mundo relinquat, scilicet ad humani generis conservationem, ad Dei gloriam, ad remedium divitum, ad nostram instructionem, ad bonum ipsorum; quas fusius apud Fabrum c. iv, in Dom. ii. Adventus explicatas vide. 3. Repulsæ tot precum a variis factorum : cui refutandæ ostendantur rationes, quare Deus sepe non exaudiat, nempe ob diffidentiam nostram, probationem, et me-

lioris ejusdem utiliorisque doni largitionem. De quibus vide Fabrum conc. iv, in Per. Rog.

Ex occasione thematis : *Jerusalem, Jerusalem, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas* : (MATT. xxiii, 37.) potest bonitas Dei ad spem incitantis, per gallinæ similitudinem explicari; et 1. quidem ostendi, quomodo ut gallina ex amore, et cura erga nos debilitatus, et infirmatus fuerit, assumendo humanæ naturæ infirmitates, et actiones, 2. Quomodo ad escam invitet, tum SS. Corporis sui, et Verbi Divini; tum corporalem cibum, quem magna cum charitate, et solitudine providet : 3. Quomodo ut gallina sub alas suas colligat, et ab accipitris infernalis unguibus defendat. Inferatur dein quantum oporteat nos pullorum affectum induere, et sub alas bonitatis; et misericordiarum divinæ per veram fiduciam confugere, Quæ de re videri potest Franciscus Arias in thesaur. t. II, tr. III, c. vii.

ALII CONCEPTUS.

Sanctus Gregorius Nyssenus quærit, cur sacer Propheta tam multis Psalms hæc pauca præscripserit *in finem* : quibus non exhortatur, ut intentis semper oculis finem spectemus. Textus Græcus habet : *in victoriam*; tamquam admonens, ut victoriam habeamus ob oculos. Dicit nunc Nyssenus; Quorsum tantopere nobis commendatur consideratio finis, et victoria? Forte an malum esset cogitare initium, ac bellum, quando etiam *militia est*, nec aliud quiddam, *vita hominis super terram*? Job. vii, vers. 1. Quare ergo tamquam negligentes principii, semper respiciamus finem, aut velut incurii pugnæ, spectemus victoriam? Respondet Nissenus Tract. ii, in Psal. Cum omnis certaminis victoria sit finis, ad quam, qui certamen ingrediuntur, omnia referant, eaque freti pugnare incipiant, mihi plane persuadeo, finis nomine, velut brevi quadam commotione excitari omnes, qui in hujus vitæ stadio per virtutis exercitationem deorant, ut finem respicientes, spe coronæ obtinendæ, certaminum laborem levent, et minuant. Variis in hoc mundo urgemur undique præliis, monstra sæpe multarum, et magnarum miliarum subigenda; ut vero quisque ardentius pugnet, et fortiter dimicet, præliatoribus omnibus exclamat contenta voce David : *in*

finem, in victoriam; tamquam diceret : Certa viriliter, fortis athleta Christi, committe in-trepide, animose congregare, fidenter dimicet, quando vides, quod ad remunerandum tuos labores, ad præmiandum tuos sudores, ad compensandum tuas fatigationes, coelum coronas tibi æternas adornat, et lauros perpetuas paratas servat. Et quis non seipsum ad pugnandum excitet, qui certa constituta operi suo præmia, eaque tam præclara certo novit. Div. Nyss., sen., § 1, in Sabb. post Dom. I, quadr.

Hæc alludit Salomon cum ait : *Exaltatio oculorum est dilatatio cordis*; Prov. xxi, 4. Qui tametsi difficilis sit locus, ob variam interpretum expositionem, rei tamen præsentis servit eju sdam moderni (Salasar) commentarius, qui id se dictum vult a Salomone, ut si quis angustiis pectoris inter hujus vitæ adversitates, quæ tolerantur, laborans dilatari animo, et ex æ rummarum arcto in apertum evadere velit, non figat obtutum in calamitates præsentis, sed erigat magis, et sursum aspiciens videat, paratam esse his afflictionibus gloriam, constitutam his æternis remunerationem, atque hinc futurum ut mitigentur dolores, extenuentur angores, respiretque inter angustias, et dilatetur animus. Nec enim aliud est quo latius explicetur, quam quod certo sciat, constitutam esse suam eique laboris, et adversitatum tolerantia, remunerationem. Et hoc est, quod ait Salomon : *Exaltatio oculorum est dilatatio cordis*; scilicet magnum illis robur venit ab oculis, qui sursum sedulo spectant, et quæ merces fortiter adversa ferentibus preparata sit, diligenter considerant. Hinc illud Marcj Senecæ epitom. contro. l. v, contro. 1. Tolle spem hominibus, nemo victus tentabit arma, nemo infeliciter expertus negotiationem, alios appetet quæstus; nemo naufragus vivet. Spes est ultimum adversarum rerum solatium. *Ibidem.*

Populus Dei, quem misera confuse Babylonis servitus oppressum tenebat, de se ipso quidpiam pronuntiat, quod obscurum habet sensum : *Super flumina Babylonis illic sedimus, et flevimus, dum recordaremur tui, Sion* : aiebat Ps. cxxxvii. Est hæc figura eorum, quæ christianis in hac mundi Babylone captivitas accidit, donec sursum in supernam œclorum Sionem emergant. Sed animadvertendum studiose, diligenterque, quod aiebat : *Super flumina Babylonis illic sedimus* : quod quis sive tristi, sive hilari animo in

viridi, et opaca ripa pellucidarum aquarum præterlabentium sedeat, id quotidie videas; sed ut quispiam inconstantibus, et fluxus in aquis, tamquam in solido, ac firmo pavimento sedeat, aut hæreat, nec subsidat, qui fieri possit? At si ita est, quid est, quod captivi isti aiunt, se tam fuisse agiles, tam leves, ut super aquas sederint. Et quis non seipsum ad mersi fuerint? *Super flumina sedimus.* Unde illis tanta tum agilitas, tum stabilitas, ut nec sorbere eos aquæ, nec deorsum abstrahere secum poterint? Non vides, quid ipsi illi dicant : *Super flumina sedimus, dum recordaremur tui, Sion.* Gloriam Sionis animo volebant, quietem œclorum æterna præmia cogitabant, hæc illis inter medias aquas tantarum adversitatum addebant alas, et stabilitatem, ut nec per tristitiam eos sorbere, nec per desperationem abripere possent. Abhatis Tuitiensis hæc tam sapiens est cogitatio, quam talibus verbis reddidit : illorum erat hoc dicere, qui recordabantur Sion. Tales nimirum non sub aquis fluminis absorpti erant, sed susedebant, similes aviculis, quas aquæ imperio Dei produxerunt paratas ad volandum. *Ibid.*

De sublevis scribit Theophylactus : Porcorum pastores cum non possunt compescere porcum clamantem, resupinantes illum efficiunt, ut minus clamet. Debet hoc agere pastores, et prædiatores cum rationali grege, quem illis Deus commendavit. Si quem viderint, qui ærumnarum impatiens demurmuret, qui calamitates animo iniquiore ferat, resupinantes illum efficiunt, ut minus clament, cum obmurmuratio, et impatientia hominum ex eo nascantur, quod quis terram spectat, et solas adversitates presentes considerat, fac, ut subducant oculos, et in gloriam quietemque, quæ illos posthæc expectat, figant, ita efficiet, ut minus clament, lacrymasque illis absterget, et cor dilatabis. Sic enim habet Tertullianus I, ad Martyr, c. iii. Nihil crus sentit in nervo, cum animus est in cælo. Ornantur compediibus, non onerantur pedes eorum, qui animo œclorum amplitudinem, gaudia, voluptates penetrant. Ecce enim sunt quæstus, aut lucri vires, ut omnem ærumnarum velut consopiant acerbitatem, et amaritudinem. THEOPHYLACTUS, in c. xv. Luc.

S. Aug. in tit. Ps. xlvii, usitata sua subtilitate sic in ea verba inquiri : Si ergo nondum habes petitiones cordis tui, unde delectaris in Domino? Gaudemus rebus presentibus;

futuram autem expectamus, quaecumque petimus a Deo felicitatem, quid ergo jubet David delectari in Domino ob ea, quae ab illo petimus, neque hactenus habemus, sed deinceps speramus, et praestolamur? Nonne magis consequens fuisset, si jussisset tunc gaudere cum eorum, quae rogabamus, copia nobis facta esset, ex quibus letitia oriri poterat? quid mihi praecipis, delectari in praesenti, cui ut ais, dabit tibi in futuro? Respondet August.: Magno mysterio factam, quod jussus jam nunc in praesenti delectari, quamquam ea, quae nunc petis, post haec primum accepturus; quia certam tenes promissionem ejus, qui se efficit promittendo debitorem. Suadet, in praesenti gaudere de bonis, quae rogatus Deus futuris diebus dabit, quia illius verba tam sunt certa, et promissa tam firma, atque ineffabilia, ut de eo quod ab illo speras, tamquam si habeas, gaudere possis, et de eo quod desideras, tamquam si possideas, letari. Ea propter dicit Aug., se praevelle sperare ea, quae Dominus promisit, quam possidere quaecumque haec vita dare potest. Omnes deliciae meae in hac vita non sunt in re, sed ipsa spes tam certa est, ut omnibus hujus saeculi divitiis praeponenda sit; causam dicti subjungit, dicens: vita enim haec qualibet redundans felicitate multos fallit, Deus neminem, quia promissorum videri, et haberi tenacem summam gloriae ducit. S. AUG. in Ps. XLVII.

Tertius liber Regum memorat, ita pene congelasse Davidem, ut cum operiretur vestibus, non calefere. Deliberarunt ejus famuli, quo remedio afferre calorem regi suo possent, opportunissimumque visum est, accersere puellam, quae illi accubens frigida membra concalefaceret: *Quaeramus domino nostro regi virginem adolescentulam*, aiebant, *et foveat eum, dormiatque in sinu suo, et calefaciat dominum nostrum regem.* Reg. I, 22. Dictum factum, conquisitaque Virgo algidos frigidi senecionis artus calefecit. S. Antiochus hom. II, quaerit, quid illo facto significatum? Respondet, in Davide, frigidum inertemque peccatorem adumbratum, eum, qui ad virtutem incallescere nolit, neque excitare sese ad strenue incedendum pietatis curriculum. Quo vero is remedio curari quaest, et inflammari? Quaeramus adolescentulam virginem, prodeat spes praemii, dormiatque cum deside, quia haec illum calefaciat, cunctantemque ac sequam adeo confirmabit, et ex testudine in aquilam vertat. Haec enim est

efficacitas lucri, et vis gloriae, quae certo expectatur. (S. ANTOCHUS, h. II.) Propterea etiam spes (ut est apud S. Eligium hom. II) est dieta, quod sit pes, et progrediendi facultas, quod claudo pedes, manco laerios ac brachia, omnibus denique vires ministrat, ut vim sibi in via virtutis inferat.

Quartus liber Regum narrat, descendisse inde currum igneum, flammeosque equos, qui scintillas emittebant, ut Eliam et terris in caelum subveherent: *Ecce currus igneus, et equi ignei, et ascendit Elias per turbineum in caelum.* IV. Regum I, versicul. 1. Vix currum Propheta sanctus vidit, quando subintravit, Quis non admiretur factum Prophetiae, quodque nihil veritus ignem, nihil extimescens flammam, quas ejaculabantur equi, currum intrepidus conscenderit? praesertim cum nihil sit, quod homini majorem metum afferrat, quam ignis: ut propterea in limine ostii paradisi excubitor positus sit Cherubim cum gladio flammeo, qui aditu prohiberet intrare volentes, de quo S. Bernardus serm. V, de verbis Isaiae sic ait: Nec incongrue forsitan Cherubim flammens traditur gladius, ut a ligno vitae incisio pariter et incensio, quibus nihil carni terribilius, manum prohibeant corporealem. At si tam formidabilis est ignis, quomodo non absterrent Eliam flammam, nec morantur scintillas quin plenus animi, nihilque veritus ineat currum igneum, tamquam is ex argento vel auro conflatus fuisset? Discussit sapientissime hanc dubitationem Sanctus Basilius Magnus hom. de Baptismo his tam politis verbis: Elias currus, equosque igneos minime expavit, verum itineris superni desiderio incensus, contra formidolosa est ausus, ac hilaris gaudensque flammanas ascendit currus, cum adhuc esset in carne. Haec ille. Sciebat sacer rates non esse alium currum, quo iretur ad astra, sciebat illo peti, ac penetrari paradisum; itaque spernebat scintillas; cum enim gloriam ob oculos haberet, ad quam ille currus subvehebat, nihil extimuit, spes namque praemii, et desiderium gloriae ridet pericula, et floci facit omnes difficultates. Nam, ut est apud S. Chrysostolum hom. XXVIII, in Gen. Talis neque gladium timet, neque praecipitium, neque ferarum dentes, neque tormenta, neque licitorum manus, neque aliquid triste in hac vita, sed etsi carbonem videat substratos, quasi prata et paradisos videns transit. S. CARS. h. XXVIII, in Gen.

Isaac in confinio mortis positus, et supre-

mam benedictionem primogenito suo impertire cupidus, dicebat ad Esau: *Tolle arma tua, pharetram, et arcum, et egredeere foras, cumque venatu aliquid apprehenderit, fac mihi inde pulmentum, sicut velle me nosti, et offer, ut comedam, et benedicat tibi anima mea, antequam moriar.* (Genes. XXVII, l. 34.) Nicolaus Lyranus quaerit, quamobrem Isaac percipere a filio cibos voluit, priusquam illi extremam benedictionem relinqueret. Respondet, quia filius recipiens benedictionem, debebat patri facere obsequium, et servire in mensas. Propositum erat patri, extremum bene precari filio, utque hic illum obsequis eo impelleret, et parenti quamdam benefaciendi obligationem filius adferret, voluit Isaac decessurus e vita accipere ab Esau esculenta, ut pro his illi relinqueret benedictionem. Qui officium, idem vires multas reddendi necessitatem admittit; sperare autem ab illo beneficia, cui nulla praestiterit officia, stulta praesidentia est, et insignis amentia. NICOL. LYRAN. in XXVII, Gen.

David propter ferocientis Saulis immanitatem exul, in terram regis Achis transit; cumque videret non sine molestia regis fieri, quod in aula ejus versaretur, alterius loci gratiam petiit, ubi citra illius incommodum degere posset, dicens: *Si inveni gratiam in oculis tuis, detur mihi locus in una urbium regionis hujus, ut habitem ibi.* (I. REG. XXVII, 5.) *Dedit ei itaque Achis in die illa Siceleg.* (Ibid. v. 6.) Quaerit Abulensis, dominium ne civitatis, an usum solum petierit David? Respond. q. 20. Dicendum, quod noluit urbem petere in titulum; sed quid cause habuerit sanctus David, ut solum domicilium petierit, dominium autem simul rogare ausus non fuerit? occurrit iterum: Quia verecundum sibi erat, quod ipse peteret unam urbem in titulum a rege Achis, cui nihil unquam servierat. Nulla extabant Davidis in reges Achis officia, qua fronte ergo ab illo civitatis dominium expectaret? Vana est sine meritis spes omnis mercedis. Verecundum erat Davidi petere ab eo, cui nunquam servierat. ABULENSIS in e. XXVII, l. I, Reg.

Discedebat ab opulenta et laeta Sponsi sui domo Sponsa, jamque aliquantum abierat, quando ille dulcem conjugem suam his verbis identidem revocabat, dicens: *Revertere, Sunanitis, revertere, revertere, ut intueamur te.* c. VI, 12. Quaeri hoc loco potest, cur tot voces dederit sponsus, ut sponsa rediret, et videndi sui copiam faceret, cum vox una

facile sat fuerit illi revocanda, cujus solius res hic agebatur, et sponsus nihil utilitatis ex reditu illius expectare poterit; cur ergo toties, ac tantopere illum inclamarit? Resp. egregie S. Justus Orgelitanus: Ideo tam crebro ei, *revertere*, dicitur, ut si jam conversa deliquerit, in desperationem non decidat, sed a peccandi consuetudine spe indulgentiae respiscat. Qui crebris vocibus abundantem quempiam revocat, quantum illius reditum expetat, satis indicat, cujus unaquaque vox desiderium, quo erga illum fertur, velut proclamat. Propterea Sponsus abundantem a domo sua Sponsam tot vocibus revocat, ut ei animum fidenter revertendi faciat, ne timeat, quantumvis offensisse sciat; nec desperet, gravissime licet, atque enormissime irritasse hoverit; qui enim tot clamores edit, ut eam revocat, admittere illam in gratiam pristina vehementer desiderat. Ideo tam crebro ei dicitur, *revertere*, ut etiamsi conversa deliquerit, non decidat in desperationem, sed a peccandi consuetudine spe indulgentiae respiscat. S. JUSTUS. ORGELIT. in c. VI, Cant.

Gregorius Nyssenus verba haec: *Quoniam mille anni ante oculos tuos tanquam dies hesterni, quae praeterit*: sic explicat: Licet vita infinitis scelerum maculis notata sit, ut collectio illa peccatorum mille annorum esse videatur, pro nihilo tamen illam congeriem reputatum iri, dummodo pedem referat; nam divinus oculus praesentia semper intuetur, praeteritum vero non aestimat, sed instat unius diei, vel noctis, quae jam praeterit, a Deo habetur. Haec ille tr. I. in Psalm. c. VII. Sensus ergo Davidis ex commentatione Nysseni est, benignitate Dei, et peccatorum suorum remissione diffidere neminem debere, si modo peccasse serio doleat, quamvis pauculo tempore, tam nullis flagitiis se contaminaverit, quanta alius per millenos, et hic plures annos vix perpetrare poterit, idque eam ob causam, quod plurimum amet vere poenitentiae studiosos, et praesenti tempore, quo poenitentiae strenuam dant operam, quis oblectetur, ut praeteritos annos quos peccando exegerunt, non aestimet, sed instar unius diei, vel noctis, quae jam dudum elapsa, habeat. S. GREG. NYSS. tr. I, in Ps. c. VII.

Propheta regius ait: *Credo videre bona Domini in terra viventium*: Psalm. XXVI, 13 hoc est: Firmissima spe teneor, quod oculis aliquando usurpabo ea Domini bona, quibus

viventium terra fruitur. S. Gregorius Nyssenus ait, quosdam velle, Prophetam regium Davidem de illa terra materiali hic loqui, in qua boni et mali, sancti et peccatores cohabitantes vivimus. Verum huic ille se opponit opinioni, aitque, Davidem, cum ista ex suo omniumque servorum Dei nomine dixit, non fuisse tam corrupto palato, vel iudicio, ut præmio tam exili, tenui, paupere contentus esset, suosque labores digne remuneratos putaret hujus perituræ, caducæque terræ expectatione, ab eo maxime, cujus tanta est munificentia, tamque generosa proclivitas, ut exigua officia, et parvas ærumnas animo magno pro se toleratas ingenti mercede soleat compensare. Videamus causam, ob quam non cum aliis consentit Nyssenus, qui in Orat. 2. de Beatitud. sic habet: Quid igitur opus est iis inferna terra, quorum vita spe suspensa est? Omnes justi, et sancti fide a Deo infusa noverunt, præmium extremum, quod pro suis laboribus expectant, non in hac passionibus obnoxia, sed in illa gloriosa terra conferendum. Quomdiu hic mortales vivunt, semper anhelant, perpetuoque suspirant vitam æternam, exclamantque identidem cum Psalmographo: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est!* Ps. cxix, 5. Heu quantum tardat tam longis votis expectata patria! Dicit nunc Nyssenus: Spes protracta, et diuturnum desiderium ejus, quod appetitur, tam acerbe cruciat, tam acriter afflicta, ut justus luto vilis putaret totius terræ dominium, si illi offerretur, sed cum onere longæ expectationis, nullus ei honor offerri videretur: plus enim torquet spes, quæ differtur, quam imperium, quod longe lateque diffunditur. *Idem in cr. 2. de beat.*

Cornelius a Lapide verba illa Salomonis: *Spes, quæ differtur, affligit animam*, (Prov. xii), sic explicat: Sicut corpus cruciatur, dum extenditur ultra naturalem modum, et situm in equaleo, sic pariter cruciatur animus, dum extenditur distensione spei, et longa expectatione rei desideratæ. Quod ergo est corpori equaleus, hoc est animæ dilatio rei speratæ. Ut enim corpus funibus immodice contentis luxatur, sic anima dilatio diuturna pœnaliter convellitur, et distrahitur. CORNEL. in c. xiii, Pr.

Duo poli, quibus omnis bona, et prudens gubernatio nititur, et geminæ columnæ, quæ sustentant virtutem, constabunt æquitate, coereant, recteque informant mores, sunt pietas et justitia, suavitas et asperitas,

timor et spes, supplicium et præmium, laurus et gladius. Hæc sunt fundamenta, ex quibus omnis bonæ actionis felix successus pendet. His duobus sociis comitatus homo per viam suam animosus, securus, ac tutus pergit. Si autem ab alterutro horum destituitur, aut deficiet animo, aut suæ confidentiæ manibus conficitur, ac perit. Inter spem et metum, tamquam duas molas versari debemus, inquit Pontifex Maximus Innocentius III, ser. i. Dom. 3. Advent. ut videlicet timor temperet spem, ne præsumamus, spes vero timorem, ne desperemus. Palam est, quod recte molli triticum, commodaque pani coquendo farina confici nequeat, nisi saxum saxo immineat, ejusque rapido, et valido rotatu tritum frumentum pro rubicandis, aut fulvis granis candidos pulveres reddat. Concurrere ad eum effectum saxa necessum est. Nam id, quod in orbem semper agitur, parum efficit absque socio, et illud, quod immotum perpetuo jacet, non satis est solum, si non juvetur ab eo, quod nunquam conquiescit: ambo saxa, quod impendit, quodque succumbit, conjuncta aptant commodiori alimonie triticum. Jam ut frumentum inter duos lapides molares versari debet, quo apta pani, et victui farina inde fiat, inquit Innocentius; sic etiam vita spiritualis, et omnis bona reipubl. procuratio inter spem, et timorem, rigorem, et lenitatem, gaudium, et dolorem, poenam, et remunerationem, pietatem, et justitiam versari debet, ut asperitas unius leniat suavitas alterius, et rigorem timoris mitiget dulcedo spei; hæc enim nos roborat, quando ille angit, et in officio timor continet eos, qui a spe intumescunt superbia. Huc procul dubio alludit secundum sensum spirituales Dominus in lege veteri, quando, et hanc, præter multas, tulit, quæ severissime cavet, ne quis pignoris loco ab Hebræo lapidem qualemvis molarem auferret, quo ille ad molendum seu triticum, seu aliud quodcumque necessarium familie esui, et usui frumentum uteretur: *Non accipies loco pignoris inferiorem, et superiorem molam, aiebat ille xxiv, 6. Quid mystici sensus subest huic jussioni, quod nobis inductum voluit Legislator. Dm. Nys. p. 2. Pol. 26.*

Subnotavit S. Laurentius Justinianus mysticas circumstantias, quæ concurrerunt in conversione Vicarii Christi, quasque divinus Magister conjungit, ut infidum ad respicientiam, et lacrymas proveheret discipulum, de quo Lucas ibid. v. 62. *Et egressus foras Pe-*

trus flevit amare, commigransque o Babylone palatii transit contritionis Jerosolymam. Concurrunt autem cantus galli, et visus Magistri ad conversionem sacri Apostoli. Quid vero sibi vult ista rerum talium conjunctio, cum nulla sit in Scriptura, et Domini nostri gestis circumstantia, quæ plurimis grava mysteriis non sit? Resp. magnus Venetorum Patriarcha de Agone Christi c. ix. In galli cantu judicis terror, in aspectu Christi gratiæ celestis infusio. Præcedit judicii pavor, subsequitur autem benevolentia charitatis. Ambo tamen immutant propositum, adducunt fletum, dilectionem ingerunt, amoris enutriunt flammam, et convertunt ad Christum. Gallus regiæ majestatis est symbolum. Corona, quam capite præfert, hoc loquitur. Vox illius ferocissimum quemvis leonem terrefacit, ut aiunt Pierius Berchorius, Ricciardus, Bartholomæus, Angelicus, et Vincentius Belvaensis, et alii non pauci. Est præterea contentiosum, et pugnacissimum animal, cujus fervidiorem indolem produunt, et erectum collum, et rigida cervix, et flagrantis oculi, et ipsa incessus immodica gravitas. Oculi Domini ut plurimum sunt pietatis illius, et amoris signa. Conspersæ sunt divinæ litteræ crebris testimoniis, quæ hanc veritatem comprobent. Quod ergo ad conversionem Petri, et ad extrahenda ab intimo illius corde per oculorum fenestras pignora doloris, ad lacrymas, inquam, proficiendas concurrerunt terror severitatis adumbratæ in gallo, et dulcedo pietatis natæ ex benevolentiâ Domini, id factum, ut iudicio, et documento esset, quod ad conversionem fovendam conservandamque, nulla sunt aptiora, et commodiora remedia, quam terror judicii, qui est pater timoris, et suavitas divini clementiæ, quæ est spei mater. Ex his parentibus nascitur penitentia, et conservatio status divini gratiæ. S. LAUR. JUSTIN. IX, de Agon. Chr.

Provida natura duo ubera constituit, tamquam duos fontes, qui suam infantibus dulci scaturigine alimoniam lacteam fundat. Sunt autem gemini fontes, ut, cum unus fatigari cœperit, alter illum suo onere tantisper levet pietatisque ministerium levius illis accedat, dum per vices obeunt. Sic etiam ut charitatis nutriatur, et crescat, utroque timoris et spei ubere alenda est, inquit S. Laurentius Justinianus, ambo amoris enutriunt flammam. Quod si te alterum uberum sua

horribili specie terreat, arripe alterum, cujus elegantior, amabiliorque forma; spes enim præmiū vehementer alectat, et roborat. Si autem spes nimis præfidenter faciat, papillam timoris invade, ut is immodicam temperet præsumptionem. Una enim mammilla absque altera perfecte, ut videtur, nutricari, et conservare amantem in statu gratiæ non potest. DIDAC. NISS. p. 2. *polit. l. II. a. 7.*

Deceverat Dominus nominare summum Sacerdotem fratrem Moysis, ad placandos animos, præoccupandamque, et avertendam omnem tanti honoris ambitionem. Præcepit ergo, ut quisque duodecim tribuum princeps virgam adferret, cujus summitati nomen uniuscujusque inscriptum esset. De Aaron hoc seorsim mandavit: *Nomen autem Aaron erit in tribu Levi. Tum jussit, ut virgas in tabernaculo collocarent, et ab ea, quæ sola ex omnibus germinaret, discerneret, quis summi pontificatus sedem occupare deberet. Obtemperatum est divino hortatu, et die sequenti admirabile visum portentum, quod sacer Scriptor his verbis exponit: *Invenit Moyses germinasse virgam Aaron, et turgentibus gemmis eruperant flores, qui foliis dilatatis in amygdalas deformati sunt.* Ibid. v. 7. Dubitari potest, quo consilio Dominus, cum tam admirabili modo Pontificem, et summum populi Sacerdotem declarare vellet, ad hanc rem, uti voluerit arida, et exsueca virga, quæ repente viruit, fronduit, floruit, germinavit, cum alia media prodigiosa infinita illi non deessent, quibus indicare posset illo munere dignissimum, quemque ille præ omnibus aliis Pontificem cuperet. Cur alta illius providentia eligit virgam primum siccam, deinde viridem, et florentem, quæ designaret eum, qui ex universo populo aptissimus esset tam sublimi ministerio? Multi multas acutas, et congruentes hujus facti rationes excogitarunt; docti vero alicujus de hac re cogitata causa præsentī commodus venit, et sic habet: Virga, qua Aaronis electio designata est, floruit, cum esset arida, ut significaret, etiamsi virgam nobis in superiorem eligamus excisam truncos, nihil humoris ab arbore aut terra trahentem, et aridam, facturum Deum, ut florescat et fructus nobis pariat. Sic Tuffus in c. vnt. Eccl. v. 7. Hinc accipiemus, quod Dominus, cum alicui officium curandum imponat, aut committit; quamquam is truncus sit, vel stipex vel lignum aridum, faciet, ut virescat, frondescat, fragret. Quod Dei jussione, et ordina-*

Alphons. Rodr. p. 3, tr. 4, c. xv, et seq.

Bernardinus Rosignolius de disciplina Christianæ perfectionis l. III, c. v.

Thomas Stapletonus them. v, in Dom. xiv, post Pent. them. iii, in Dom. xviii, et them. iv, in Dom. xxiii. Item tom. iv, in Dom. Pasch. text. i, in Dom. i, post Pasch. t. IV, in Dom. iv, post Epiph.

Matthias Faber conc. vi, in Dom. xviii, post Pentec.

Petrus Sanchez in regno Dei p. 4, c. v.

Jacobus Marchantius in Horto Pastorum l. II, tr. I.

Joseph Mansi Biblioth. mor. lxxxv.

SPIRITUS SANCTUS

QUOAD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est tertia persona in divinis a Patre Filioque procedens. Vocatur Spiritus a vento, teste S. Cypriano, quæa trahimus et afflamus, ut respiratio, aspiratio, spiratio, inspiratio, expiratio, e Spiritu S. et causam habeat, et materiam, et proventum. Sanctus autem vocatur quia ipsius, velut amoris divini proprium est ad sanctitatem perducere. Licet autem etiam Pater et Filius vere Spiritus S. sint, dicique possint, hoc tamen nomen personæ tertiæ per appropriationem eidem attributum est, tum quia nomen aliud proprium non habebat, ut Pater et Filius; (S. Cyp. s. de Pent.) tum quia, ut S. Aug. discurrit, conveniebat, ut, ex nomine, quod utrique convenit, utriusque communio significaretur; (S. Aug. l. V, de Tr. c. xi.) tum quia, ut S. Th. ait: Proprium est amoris, per quem Spiritus S. procedit, quod moveat, et impellat voluntatem amanti in amatum. S. Th. I, p. qu. 3, c. 1.

DONA SPIRITUS SANCTI. — Sunt septem, per Isaiam indicata: Et requiescet super eum Spiritus Domini, Spiritus Sapientie, et Intellectus, Spiritus Consilii, et Fortitudinis, Spiritus Scientiæ et Pietatis et replebit eum Spiritus Timoris Domini. ISAI. xl, 2.

Donum Sapientiæ est interius quidam, ac suavissimus gustus et sapor, quo etiamnum in terris existentes cælestia gaudia prælibamus, et angelicam vitam vivimus, juxta illud Davidis: Gustate, et videte, quoniam suavis est Dominus. Ps. xxxiii, 22.

Donum Scientiæ est, quo nostræ natura

fragilitas, et divinæ voluntatis regula, ac salutis via cognoscitur, fraudesque ac astutiæ mundi, carnis, ac dæmonis deleguntur. LUD. DE PONT. p. 5, mod. vii.

Donum Intellectus est, quo dubia, perplexitates, nebulae, diffidentia, et torpores in operando, credendo, et sperando pelluntur, et pax gaudiumque in articulis fidei credendis communicatur.

Donum Consilii est, quo in occasionibus peccandi media nobis salutaria ad vitandum peccatum et interitum suggeruntur.

Donum Fortitudinis est, quo cor nostrum inebille ac timidum roboratur, ad temporalia detrimenta spernenda, ut æterna evadamus.

Donum Pietatis est, quo cor nostrum emolitur ab beneficiendum proximo, misericordiamque in occasionibus præcipue vindictæ exhibendam.

Donum Timoris est, quo spiritus superbia reprimitur animusque ad secreta, et tremenda judicia Dei expavenda compungitur. Unde patet, per prima tria hominem in operibus vitæ contemplativæ perfici; per ultima tria vero in operibus vitæ activæ dirigi, et erga seipsum, proximum, et Deum ordinari. Donum Consilii autem in medio velut solem esse, et lumen circa agenda utriusque vitæ præferre.

Hæc ipsa dona aliqui volunt per septem lucernas, quas Dominus voluit in tabernaculo lucere, designata fuisse: (Num. viii, 2.) Alii per septem spicas, quas Pharaon in culmo uno pulcherrimas pullulare vidit: (GEN. xxxi, 27.) alii per septem oculos, qui apud Zachariam erant in lapide uno (ZACH. iii, 9.) alii per cornua septem a S. Joanne conspecta: (Apoc. v, 9.) alii per septem apparitiones a Christo post resurrectionem factas: alii per septem gradus, quibus a loco vulgi ad atrium mundorum in tabernaculo ascendebatur. EZECH. xl.

FRUCTUS SPIRITUS SANCTI. — Fructus Spiritus est, charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. GAL. v, 22.

EX S. SCRIPTURA.

VERITAS. — Vidi Spiritum descendentem de caelo, quasi columbam, et mansit super eum. JOAN. I, 31.

Super quem videris Spiritum descenden-

tem, et manentem super eum, hic est, qui baptizat in Spiritu Sancto. Ib. v. 33.

Hoc eum dixisset, insufflavit, et dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum. JOAN. xx, 22. Nescitis, quia templum Dei estis vos, et Spiritus Dei habitat in vobis. I. Cor. iii, 16.

Bonum depositum custodi per Spiritum Sanctum, qui habitat in nobis. II. Tim. i, 14.

In hoc scimus, quoniam manet in nobis, de Spiritu, quem dedit nobis. I. JOAN., iii, 24.

Tres sunt, qui testimonium dant in caelo, Pater, Verbum, et Spiritus Sanctus, et hi tres unum sunt. I. JOAN. v, 7.

Ego rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere. JOAN. xiv, 16.

Divisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus. I. Cor. xii.

QUALITAS. — O quam suavis est, Domine, Spiritus tuus.

Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei. Sap. xii, 1.

Signati estis Spiritu promissionis Sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ. I. Cor. ii, 10.

NECESSITAS. — Nemo potest dicere, Dominus Jesus, nisi in Spiritu Sancto. I. Cor. xii, 3.

UTILITAS. — Spiritus Sanctus docebit vos in illa hora, quid oporteat vos dicere. Luc. xii, 12.

Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S., qui datus est nobis. Rom. v, 5.

Ubi Spiritus Domini, ibi libertas. II. Cor. iii, 13.

Emittes Spiritum tuum, et creabuntur, et renovabis faciem terræ. Ps. ciii, 30.

Ipsè Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei. Rom. viii, 16.

Dabo eis cor novum, et spiritum novum tribuam in visceribus eorum; et auferam cor lapideum de carne eorum, et dabo eis cor carneum, ut in præceptis meis ambulent, et præcepta mea custodiant, faciantque ea, ut sint mihi in populum, et ego sim eis in Deum. EZECH. xi, 19.

Quod si Spiritus ejus, qui suscitavit Jesum a mortuis, habitat in vobis, vivificabit et mortalia corpora vestra, propter inhabitatio-

tem Spiritum ejus in vobis. Rom. viii, 11.

Similiter autem, et Spiritus adjuvat infirmitatem nostram; nam, quid oremus, sicut oportet, nescimus, sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Ib. v. 26.

EX SS. PATRIBUS.

QUALITAS. — Habitare in corpore animam, probant vitales sensus corporis: habitare in animam Spiritum, probat vita spiritualis; illud ex visu, et auditu cognoscitur; istud ex charitate, et humilitate, cæterisque virtutibus. S. GREG. in mor.

Nescit tarda molimina Spiritus Sancti gratia. S. AMBR. in cap. i. Luc.

Spiritus Sanctus in quibusdam virtutibus electis suis adest, aliquando se subtrahit. MARTIAL, S. GREG. sup. cant.

Dona Spiritus Sancti usque adeo nectuntur, ut separari nequeant. Idem in mor.

Spiritus Sanctus regia substantia est. S. CHRYS. sup. Ep. ad eorum.

Spiritus Sancti opus est regeneratio.

NECESSITAS. — Recedente Spiritu Sancto a tabernaculo mentis, evacuatür homo dulcedine, et impletur omni amaritudine; nullusque ei locus in caelo est, quia alienum se fecit a bonitate. S. AMBR. de Sac. Episc. in Epist. ad Burdigal.

Mens quæ Spiritus Sancti ignorat abscessum, patet seductioni, et quæ redditum non observat, erit ingrata visitationi. S. BERN. sup. Cant. ser. xviii.

Spiritus Sancti gratia indigemus, ut custodiat corda et intelligentias, ne forte cum non aderit, adesse putemus. Idem ib.

UTILITAS. — Porro ad faciendum bonum quid in nobis bonus Spiritus operatur? profecto monet, et movet, et docet: monet memoriam, movet voluntatem, et docet rationem, nec minimam paleam intra cordis, quod possidet habitaculum patitur residere, sed statim igne subtilissimæ circumspectionis et compunctionis exurit Spiritus dulcis, et suavis. S. GREG. in moral.

Idcirco Spiritus Sanctus igne, et columba nobis monstratus est, quia videlicet omnes, quos implet, et columbæ simplicitate mansuetos, et igne zeli ardentes exhibet. Nequam ergo Spiritu Sancto plenus est, qui aut tranquillitate mansuetudinis fervorem æmulationis deserit, aut rursus in æmulatione